

Zagreb, 23. studeni 2017.

Poštovani,

obraćam Vam se s prijedlogom za održavanjem prethodnog razgovora, a u svrhu podnošenja zahtjeva za donošenjem obvezujućeg mišljenja u skladu s člankom 10. OPZ-a, a u vezi s obračunavanjem i plaćanjem poreza na dohodak kod transakcija trgovanja i rudarenja bitcoinom/kriptovalutama iz sljedećih razloga:

Problem oporezivanja kriptovaluta

Promatrati dobit od kriptovaluta kao dobit od kapitala je jednostavno u slučaju da se kriptovaluta doista kupuje kao investicija i zatim proda kako bi se realizirala dobit, onako kako se kupuju i prodaju vrijednosni papiri.

Međutim, kriptovalute se ne koriste samo u investicijske svrhe, nego i za plaćanje. S jedne strane ujedinjavaju karakteristike gotovine, digitalnog novca, te tradicionalnih investicijskih instrumenata kao što su dionice, ali s druge strane posjeduju jedinstvene karakteristike koje ih čine različitim i od gotovine, i od digitalnog novca, i od dionica.

Stoga dolazi do praktičnih problema kada ga se pokuša svesti na jedno od gore navedenog.

Primjerice, digitalni novac ima karakteristiku da je kod njega lako pratiti trag novca, te baratati s većim iznosima. Gotovina, s druge strane, ima karakteristiku da je vrlo teško ili nemoguće pratiti trag novca, kao i baratati s većim iznosima. Dionicama se u pravilu trguje u svrhu investicije ili špekulacije, ali njima u pravilu nije moguće plaćati robu i usluge, a kod trgovanja se uvijek kupuju i prodaju za istu valutu.

Bitcoin, pak, je s jedne strane lagan pratiti u smislu da su sve transakcije javne, ali je s druge strane vrlo teško pratiti trag novca jer su transakcije pseudoanonimne. To znači da je moguće pratiti adrese ("račune") kroz koje je svaki pojedini bitcoin prošao, ali u pravilu nije moguće znati vlasnika niti je li transakcija prebacivanje između dvije adrese koje kontrolira isti vlasnik, ili je riječ o plaćanju tj. prijenosu na tuđu adresu. Dakle, u smislu praćenja traga novca, bitcoin je nalik digitalnom novcu, ali je u smislu praćenja vlasništva nalik gotovini, a suprotan digitalnom novcu i dionicama.

Po pitanju baratanja većim iznosima, nalik je digitalnom novcu (lagan za prebacivanje), a suprotan gotovini. Zbog nestabilne cijene, nalik je dionicama ili trgovini valutama u smislu investicije ili špekulacije, ali je isto tako potpuno suprotan dionicama u pogledu plaćanja, jer je bitcoinom moguće plaćati robu i usluge i mijenjati ga u različite valute, a dionicama nije.

Primjer oporezivanja kriptovaluta

Uzevši u obzir razlike između bitcoina i dionica, možemo navesti jedan primjer koji jasno pokazuje probleme ukoliko bi se prema bitcoinu prilikom obračuna dohotka ponašali kao prema dionicama.

Pretpostavimo da Hrvoje ima 100 kn, i za tih 100 kn kupi kokoš. Kokoš snese dva jaja. Iz ta dva jaja se izlegnu pilići, koji odrastu u kokoši. Zatim proda jednu kokoš za 120 kn. Porez plaća na dobit od 20 kn. Kad proda drugu kokoš za 150 kn, svih tih 150 kn je čista zarada, i na cijeli iznos od 150 kn plaća porez. Ostaje mu još jedna kokoš. Ta kokoš pogine pretrčavajući cestu. Time je Hrvoje ostvario gubitak od jedne kokoši, te si može odbiti jednu kokoš kao gubitak.

No, po kojoj cijeni može otpisati tu poginulu kokoš? Ne postoji HNB-ov službeni tečaj kokoš-HRK. Dodatno, je li trebao platiti porez u trenutku kad je dobio dva jaja, ili možda u trenutku kad su se iz tih jaja izlegle nove kokoši? Kako da navede 2 jaja ili dve kokoši u JOPPD obrascu? Koje dokaze i dokumentaciju može pružiti da se kokoš rodila tj. da je nije negdje ukrao i da je to uopće njegova kokoš?

Problematični aspekti oporezivanja kriptovaluta

Dakle, ukratko, na ovom jednostavnom primjeru imamo nekoliko problema:

1. Problem izračuna vrijednosti u slučaju da se ne radi o konkretnoj obavljenoj transakciji, tj. kada se kokoš/bitcoin ne prodaje za kune, nego se pretvara u druge kriptovalute, s njime se plaća roba ili usluge, ili se otpisuje jer je izgubljen (npr. kvar čvrstog diska, izgubljena lozinka novčanika, bankrot ili hakiranje bitcoin mjenjačnice itd).

Izračun vrijednosti bitcoina koji se stječe ili otuđuje je u pojedinim slučajevima nemoguć ili neegzaktan, slično kao i vrijednost jaja ili kokoši.

Budući da ne postoji centralna banka tj. jedinstveni autoritet za cijenu bitcoina, tečaj znatno varira, kako tokom dana, tako i između različitih mjenjačnica. Najveći pomak tečaja u jednom danu dosad je iznosio 56%, a čak i između većih i stabilnijih mjenjačnica obično postoje konstantne razlike u tečaju od 10-20%.

Ukoliko se kod oporezivanja bitcoina u bilo kojem trenutku vrijednost bitcoina procjenjuje, umjesto računa kroz konkretne ostvarene transakcije, potrebno je ustanoviti detaljnu i preciznu metodologiju izračuna jer ovisno o korištenom tečaju razlike mogu značajno varirati.

2. Problem vođenja evidencije, osobito za male transakcije.

Kada bi itko išao pratiti svaku pojedinu kunu u gotovini koju stekne i potroši kroz godinu dana po FIFO principu, to bi tražilo izuzetan angažman i dosljednost, te bi rezultiralo velikim brojem transakcija koje je nemoguće verificirati.

Samo tri transakcije dnevno znače preko 1000 transakcija godišnje! Pred istim problemom se nalaze i svi koji bitcoin intenzivnije koriste kao sredstvo plaćanja. Oni bi prema trenutnim preporukama Porezne uprave trebali pratiti dobit kod svake pojedine transakcije, jer se cijena bitcoina mijenja iz sekunde u sekundu, i uvijek nužno ostvaruju neku dobit ili gubitak čim posjeduju bitcoin.

3. Problem dokazivanja toka novca, koji je jednak ili veći nego kod gotovine, budući da postoje legitimni načini stjecanja ili trgovanja bitcoinom kod kojih ne postoji trag/dokaz transakcije.

Primjer je kupovina/prodaja bitcoina direktno od druge fizičke osobe ili tzv. "rudarenjem". U oba slučaja ne postoji račun niti druga pismena evidencija. Budući da se radi o dinamičnoj industriji, ne treba zanemariti niti transakcije napravljene preko servisa koji više ne postoje; primjerice, bankrot tada najveće mjenjačnice MtGox 2014. g. je izbrisao velik dio povijesti za sve koji su bitcoinom trgovali prije 2014.

Kriptovalute nije moguće jednostavno svrstati u neki od postojećih izvora dohotka, iz istog razloga iz kojeg u neki od postojećih izvora dohotka nije moguće svrstati ni kune ni kokoši. U prirodi im je da spajaju i prolaze kroz više postojećih financijskih instrumenata.

Prijedlog oporezivanja kriptovaluta

Po načelu sličnosti s drugim financijskim instrumentima i valutama, a u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak, bitcoin i ostale kriptovalute je moguće oporezivati na sljedeći način:

1. Ako je kriptovaluta kupljena za državnu valutu (za koju HNB određuje dnevni konverzijski tečaj čime je moguće utvrditi jednoznačnu nabavnu vrijednost u kunama), onda je dohodak od kapitala razlika između prodajne i nabavne vrijednosti, tj. porez se računa kao dohodak od kapitala po osnovi kapitalnih dobitaka.
2. Ako prodani bitcoin nije stečen kupovinom za državnu valutu, nego na neki drugi način poput rudarenja (mining), isplate dividendi, ostvarivanje dobiti udjelom itd., tada je dohodak od kapitala puna prodajna vrijednost tj. dohodak se oporezuje kao dohodak od kapitala po osnovi dividendi i udjela u dobiti.
3. Ako bitcoin nije prodan, nego je korišten kao sredstvo plaćanja, odnosno za kupovinu roba i usluga, takvom transakcijom se ne osvaruje dohodak na jednak način na koji se dohodak ne ostvaruje niti kada privatna osoba kupi umjetničko djelo te ga zatim proda po skupljoj cijeni, ili drugu valutu (npr. euro) te zatim s njom plati neku robu ili uslugu.

Ako je riječ o npr. kupovini nekretnine bitcoinom, jednako kao i pri kupovini nekretnine kunama, kupac nekretnine ne plaća porez na dohodak, nego porez na promet nekretninama od 4%. Ako je riječ o prodaji robe ili usluge, pravna osoba koja prodaje robu ili uslugu u kriptovaluti treba obračunati porez na dodanu vrijednost.